

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทท้องถิ่นในสหรัฐอเมริกา: มลรัฐฟลอริดา

LOCAL DISPUTE RESOLUTION IN THE UNITED STATES: FLORIDA

Received: 30 November, 2020

Revised: 19 March, 2021

Accepted: 24 March, 2021

จิรวุฒิ ลิปิพันธุ์*

Jirawut Lipipun

ธานี วรภัทร์**

Thanee Vorapatr

สุวรรณ วงษ์การค้า***

Suwan Wongkarnkar

*ปริญญาเอก, อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

*LL.D., Lecturer Faculty of Law Pridi Banomyong, Dhurakij Pundit University.

*Email: jirawut.lin@dpu.ac.th

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และปริญญาเอก, อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

**Assistant Professor and LL.D., Lecturer, Faculty of Law, Rangsit University

**Email: thanee.vor@hotmail.co.th

***ปลัดองค์การบริหารตำบลบ้านพลับ อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

*** Permanent Secretary of Ban Plub Sub district Administrative Organization, Ayuthaya Province

***Email: luktung@hotmail.com

บทคัดย่อ

การระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการไกล่เกลี่ย เป็นวิธีการระงับข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญาบางลักษณะได้ดีและมีประสิทธิภาพมากวิธีการหนึ่งซึ่งมีปรากฏเป็นกฎหมายในหลายประเทศ ซึ่งส่งผลต่อความยุติธรรมและความสงบเรียบร้อยของสังคมนั้นๆ นอกจากนี้ยังเป็นการลดปริมาณคดีที่ไม่สำคัญและไม่จำเป็นที่ต้องขึ้นสู่ระบบศาลลงได้เป็นจำนวนมากตามตัวอย่างดังเช่นในสหรัฐอเมริกา ซึ่งพอจะนำมาศึกษาเป็นต้นแบบแนวทางในการพัฒนาการใช้วิธีการไกล่เกลี่ยเพื่อระงับข้อพิพาทในประเทศไทยได้ ซึ่งเมื่อเทียบกับปริมาณคดีที่เพิ่มขึ้นของประเทศไทยเรากับปริมาณการใช้วิธีการไกล่เกลี่ยเพื่อระงับข้อพิพาทพบว่าประเทศไทยยังไม่บรรลุเป้าหมาย ปริมาณการนำมาใช้ยังมีจำนวนที่น้อยอยู่ทั้งที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายอื่นๆ มานานและมีมาก แต่กลับไม่เกิดประสิทธิผลในการนำมาใช้ ดังนั้น การศึกษาการไกล่เกลี่ยของสหรัฐอเมริกาโดยเฉพาะการไกล่เกลี่ยท้องถิ่น จึงเป็นต้นแบบสำคัญที่จะช่วยนำไปสู่การแก้ไขปรับปรุงกระบวนการและวิธีการที่ดีให้กับประเทศไทยต่อไป

คำสำคัญ: การไกล่เกลี่ย ข้อพิพาท ท้องถิ่น

Abstract

Settlement of disputes by means of mediation is one of the most effective way of resolving both civil and criminal disputes, which has appeared in the legislations in many countries. This process shall affect the justice and order of those countries. Moreover, it is also a significant result of the reduction in the number of cases that are insignificant or not necessary to the court. For example, The United States of America's Dispute Resolution System is the best example to study as a role model for developing the use of disputes resolution system in Thailand. In spite, according to the comparative between the increasing number of cases to the court and the amount of dispute resolutions, Thailand has been realized that not yet achieved its target of success. Therefore, there is a very small amount of adoptions and applications that exists both in the Code of Criminal Procedure and in the other laws for a long time and not effective, especially local mediation. Therefore, the study of the United States's Dispute Resolution System as the role model will lead to improvements in processes and refurbish the good methods for the whole Dispute Resolution in Thailand.

Keywords: Resolution, Dispute, Local

บทนำ

การไกล่เกลี่ย เป็นวิธีการระงับข้อพิพาทรูปแบบหนึ่งที่มีขั้นตอนปฏิบัติเป็นกระบวนการ โดยมีคนกลางเป็นผู้เข้าจัดการกระบวนการ และช่วยเหลือแนะนำคู่กรณีในการเจรจาให้สามารถ แก้ไขปัญหาและหาทางออกที่พึงพอใจด้วยกันทั้งสองฝ่าย และการไกล่เกลี่ยถือว่าการระงับ ข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution - ADR) กล่าวคือทางเลือกอื่นนอกจาก ชี้ขาดให้ศาลตัดสิน และการไกล่เกลี่ยนี้เป็นการระงับข้อพิพาทที่ถูกนำมาใช้มากที่สุด เพราะมี วิธีการที่สำคัญคือแก้ไขข้อพิพาท พินิจความสัมพันธ์ และเยียวยาความเสียหาย ซึ่งทำให้ได้ ทางออกที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายพอใจ

แนวคิดพื้นฐานการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้มีมานานแล้วโดย สังคมดั้งเดิมได้ผูกพันเกี่ยวกับธรรมชาติตามสังคมชนบท ซึ่งส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์กัน ทางเครือญาติ มีการยึดถือศาสนาโดยเคร่งครัด มีการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี และ การนับถือผู้หลักผู้ใหญ่ รวมทั้งมีการให้อภัยซึ่งกันและกัน เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นก็มักจะมีการ ไกล่เกลี่ยยอมความกันโดยมีบุคคลที่คู่กรณีเคารพนับถือเข้ามาทำการไกล่เกลี่ยให้ โดยส่วนมาก จะไม่ต้องพึ่งพากระบวนการของศาลยุติธรรมแต่อย่างใด แม้จะมีกระบวนการยุติธรรมทางศาล แล้วก็ตามซึ่งจะต้องดำเนินการตามตัวบทกฎหมาย มีขั้นตอนมาก เสียเวลาและมีความยุ่งยาก ไม่สอดคล้องกับความต้องการของคู่กรณีที่ต้องการความสะดวกรวดเร็ว อีกทั้งยังเป็นการรักษา ชื่อเสียงและความสัมพันธ์ของคู่กรณีไว้ด้วย

อย่างไรก็ตาม แม้รัฐหรือประเทศต่างๆพยายามที่จะใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการ ควบคุมความประพฤติของคนในสังคม แต่ประเทศเหล่านั้นก็พยายามที่จะหาวิธีการหรือกลไก เพื่อใช้ในการระงับข้อพิพาทโดยไม่ต้องใช้กระบวนการทางศาล กล่าวคือใช้วิธีการให้คู่กรณี เจรจากันเอง หรือให้องค์กรจัดหาคนกลางเข้ามาไกล่เกลี่ยให้กับคู่กรณีซึ่งกลไกหรือเครื่องมือ นั้นได้มีอยู่แล้วตามธรรมชาติของสังคมมนุษย์อันเรียกว่ากฎหมายธรรมชาติซึ่งหมายความว่า เป็นกฎหมายที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติโดยมนุษย์ไม่ได้สร้างขึ้นและเป็นกฎหมายที่อยู่เหนือรัฐ รวมทั้งสามารถใช้ได้อย่างไม่จำกัดกาลเทศะ

ในการนี้จะเห็นได้ว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นเป็นกระบวนการที่ช่วยแก้ไขข้อพิพาท ความขัดแย้งของคู่กรณีได้เป็นอย่างดี โดยมีคนกลางเป็นผู้ไกล่เกลี่ยคอยช่วยเหลือคู่กรณี ทั้งสองฝ่ายให้ตกลงกันได้ในการเจรจา ดังนั้นเปรียบเทียบเสมือนเป็นการร่วมมือกันสามฝ่าย กล่าวคือ คู่กรณีสองฝ่าย และผู้ไกล่เกลี่ยอีกหนึ่งฝ่าย เพื่อหาทางออกจากข้อขัดแย้งโดยสันติวิธี

¹ From Mediation in a nutshell (2nd. ed.) (p. 21), by K. Kimberlee, 2009, USA: West. Copyright 2009 by West.

สำหรับผู้เขียนมีความเห็นว่า การไกล่เกลี่ย หมายถึงการที่มีคนกลาง หรือบุคคลที่สาม หรือเรียกว่าผู้ไกล่เกลี่ยก็ได้ที่มีความรู้และไม่มีส่วนได้เสียเข้ามาทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการช่วยเหลือคู่กรณีในการยุติข้อขัดแย้งที่มี และปรับวิธีคิด วิเคราะห์โดยความสมัครใจของคู่กรณีเอง ในการนี้ผู้ไกล่เกลี่ยดังกล่าวไม่มีอำนาจในการชี้ขาดข้อขัดแย้งแต่อย่างใด

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของสหรัฐอเมริกาในยุคแรกเริ่มนั้น มีประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยเพื่อการอำนวยความสะดวก (Facilitation) โดยเป็นกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งในประวัติศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาได้จารึกไว้ตามที่ประธานาธิบดีลินคอล์นได้กล่าวไว้ว่า “ในการดำเนินคดีทำให้หมดกำลังใจ จงชักชวนเพื่อนบ้านให้ประนีประนอม และเห็นว่าส่วนมากผู้ชนะก็แค่ในนามเท่านั้น ที่จริงแล้วก็คือผู้แพ้ที่แท้จริง”

ในระยะแรกเริ่มการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของสหรัฐอเมริกาเป็นไปตามรัฐบัญญัติรางรถไฟ ค.ศ. 1800 (พ.ศ. 2343) หรือ Railroad Act 1800 และหลังจากนั้นจึงเป็นการจัดตั้งการไกล่เกลี่ยของรัฐบาลกลางซึ่งเป็นการเกิดจากข้อพิพาทแรงงาน โดยผลจากกรณีดังกล่าวทำให้การไกล่เกลี่ยถูกใช้เป็นพื้นที่เพื่อการต่อรอง โดยเฉพาะเจาะจงไปที่การช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทแรงงาน²

ส่วนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในสหรัฐอเมริกา มีแนวคิดสำคัญที่ว่าควรจะยุติข้อพิพาทด้วยกันหลายวิธีเพื่อให้คู่พิพาทได้เลือกใช้ อีกทั้งเห็นว่าคดีทุกคดีไม่ควรมีวิธีในการยุติแค่วิธีเดียว ซึ่งน่าจะมียุติการอย่างอื่นแทนการสืบพยานต่อศาลได้³ ประกอบกับในชีวิตประจำวันของประชาชนค่อนข้างจะมีการแข่งขันที่สูงซึ่งเมื่อเกิดข้อพิพาทในการขัดแย้งขึ้นมาก็จะต้องไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นให้เร็วที่สุด โดยหลักเกณฑ์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะมุ่งส่งเสริมให้คู่พิพาทจะต้องเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนนำคดีไปฟ้องที่ศาล ในสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีการพัฒนาระบบระงับความขัดแย้งโดยทางเลือก (Alternative Dispute Resolution: ADR) เป็นอย่างมากและดีที่สุด ในการนี้สหรัฐอเมริกาได้มีการจัดตั้งองค์กรขึ้นเพื่อรับผิดชอบในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นการเฉพาะโดยหลักเกณฑ์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นได้มีการแก้ไขให้ทันสมัยยิ่งขึ้น และเพื่อให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีความเหมาะสมข้อพิพาทเป็นอย่างดี โดยมีระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาลเป็นรูปแบบที่ชัดเจนเพื่อให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นได้ยุติโดยเร็ว ลดค่าใช้จ่าย ประหยัดเวลา และเป็นการช่วยลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลได้เป็นอย่างดี⁴

² Ibid. p. 22.

³ จาก “การพัฒนาระบบศาลในประเทศอเมริกาและไทย: ระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและระบบบันทึกคำพยาน,” โดย สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม, 2545, บทบัณฑิตย, น. 34. เนติบัณฑิตยสภา เจ้าของลิขสิทธิ์.

⁴ จาก “ระบบการไกล่เกลี่ยเพื่อป้องกันการประนีประนอมยอมความของศาลแพ่ง,” โดย สุวิทย์ อธิพงษ์, 2538, ดุลพาท, 42(4), น. 45-46. สำนักงานศาลยุติธรรม เจ้าของลิขสิทธิ์.

อย่างไรก็ตาม สหรัฐอเมริกายังได้พัฒนาระบบกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยคนกลาง จนกระทั่งกลายเป็นระบบไกล่เกลี่ยที่ดี และต่อมาได้พัฒนาเป็นส่วนบริการระดับ ข้อพิพาทของสหรัฐอเมริกา (The United State Conciliation Service) ขึ้นและต่อมาในปี ค.ศ. 1947 (พ.ศ. 2490) ได้มีการแต่งตั้งเป็นส่วนบริการระดับข้อพิพาทและการไกล่เกลี่ย แห่งรัฐ (The Federal Mediation and Conciliation Service) ซึ่งปัจจัยแรก ๆ ของการ ไกล่เกลี่ยโดยคนกลางทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยในการอำนวยความสะดวกของคู่พิพาท เพื่อช่วย ในการบรรลุข้อตกลงโดยใจสมัคร อีกทั้งมีส่วนทำให้ยุติข้อพิพาทได้อย่างมาก เกิดความสงบ เรียบร้อย อันถือว่าเป็นความมั่นคงในภาคอุตสาหกรรม ประกอบกับในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ด้วยคนกลางนี้ยังสามารถป้องกันการหยุดงานหรือประท้วงจากภาคแรงงานได้อีกด้วย ซึ่งทำให้ เกิดความปลอดภัยด้านสวัสดิภาพของประชาชนคนอเมริกันได้⁵

สหรัฐอเมริกาได้นำวิธีการระดับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยมาใช้อย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม ทั้งนี้มีหลักการต่าง ๆ หลายประการ กล่าวคือ

1) คุณสมบัติผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สหรัฐอเมริกาได้ให้ความสำคัญในเรื่องคุณสมบัติ ของผู้ไกล่เกลี่ยเป็นอย่างมากโดยได้มีการจัดตั้งสมาคมอาชีพด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทขึ้นเพื่อ ดำเนินการตรวจสอบคุณสมบัติพร้อมทั้งคัดเลือกผู้ไกล่เกลี่ยที่ผ่านการอบรมและมีความเชี่ยวชาญ ซึ่งจะประเมินจากระดับการฝึกอบรม ประสบการณ์ ตลอดจนมาตรฐานอาชีพที่เกี่ยวข้อง โดย ผู้ที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทซึ่งส่วนมากจะเป็นนักกฎหมายจะต้องได้รับการขึ้นบัญชีไว้ต่อศาล ในการนี้โดยเมื่อคู่พิพาทได้มีการยื่นคำร้องขอใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแล้ว ผู้ไกล่เกลี่ย ที่ได้รับการคัดเลือกจะมาพบกับคู่พิพาททั้งสองฝ่ายเพื่อทำการไกล่เกลี่ย ในการที่จะเป็น ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้นั้นจะต้องเป็นบุคคลซึ่งได้รับการรับรองทางกฎหมายและจะต้องมี คุณสมบัติตามที่สหรัฐอเมริกากำหนดไว้ ทั้งนี้ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยจะต้องมีคุณสมบัติหลาย ประเภท⁶ กล่าวคือ

ประเภทผู้ไกล่เกลี่ยสมทบ (Associate Mediator) มีคุณสมบัติเบื้องต้น ดังนี้

- 1) ต้องผ่านการฝึกอบรมการไกล่เกลี่ยอย่างน้อย 40 ชั่วโมง
- 2) ต้องมีส่วนร่วมในการศึกษาการไกล่เกลี่ยอย่างน้อยปีละไม่น้อยกว่า 12 ชั่วโมง
- 3) ต้องมีประสบการณ์ในการไกล่เกลี่ยอย่างน้อย 40 ชั่วโมง

⁵ From The uniform mediation act 2003. Section 2.

⁶ From Mediate.com qualifications disclosure, 2019, USA: Mediate.com. Retrieved from <https://www.mediate.com/articles/review.cfm>.

ประเภทผู้ไกล่เกลี่ยเชี่ยวชาญ (Practitioner Mediator) มีคุณสมบัติเบื้องต้น ดังนี้

- 1) ต้องผ่านการฝึกอบรมการไกล่เกลี่ยอย่างน้อย 100 ชั่วโมง
- 2) ต้องมีส่วนร่วมในการศึกษาการไกล่เกลี่ยอย่างน้อยปีละไม่น้อยกว่า 12 ชั่วโมง
- 3) ต้องมีประสบการณ์ในการไกล่เกลี่ยอย่างน้อย 200 ชั่วโมง

ประเภทผู้ไกล่เกลี่ยอาวุโส (Senior Mediator) มีคุณสมบัติเบื้องต้น ดังนี้

- 1) ต้องผ่านการฝึกอบรมการไกล่เกลี่ยอย่างน้อย 100 ชั่วโมง
- 2) ต้องมีส่วนร่วมในการศึกษาการไกล่เกลี่ยอย่างน้อยปีละไม่น้อยกว่า 12 ชั่วโมง
- 3) ต้องมีประสบการณ์ในการไกล่เกลี่ยอย่างน้อย 500 ชั่วโมง

2) ขอบเขตในการบังคับใช้กฎหมาย สหรัฐอเมริกาได้บังคับใช้รัฐบัญญัติว่าด้วยรูปแบบการไกล่เกลี่ยประณอมข้อพิพาท (Uniform Mediation Act 2003) ในการนี้พระราชบัญญัติฉบับนี้เริ่มใช้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2001 (พ.ศ. 2544) และได้รับการแก้ไขในปี ค.ศ. 2003 (พ.ศ. 2546) ซึ่งการยกร่างโดยคณะกรรมการการประชุมแห่งชาติทางกฎหมาย (National Conference of Commissions of Uniform State Laws) และได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการโดยเนติบัณฑิตยสภาสหรัฐ (The American Bar Association) รวมทั้งได้วางแนวทางในการพัฒนาการไกล่เกลี่ยประณอมข้อพิพาทให้เป็นไปในลักษณะเดียวกันของรัฐต่าง ๆ ในสหรัฐ (11 ใน 50 รัฐ) ตลอดจนการเสริมสร้างความเป็นธรรมในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น⁷ โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้คำนึงถึงความสำคัญของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและให้ใช้เพื่อเป็นวิธีการในการระงับข้อพิพาทที่ดี อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมสิทธิของผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังทำให้เกิดความแข็งแรงแห่งกฎหมายและกฎเกณฑ์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสำหรับศาลในมลรัฐของอเมริกาอีกด้วย โดยที่การไกล่เกลี่ยและเอกสิทธิ์ในบทบัญญัตินั้นได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกฎหมายของมลรัฐที่คุ้มครองการใช้เอกสิทธิ์อย่างเป็นทางการเป็นรูปแบบเดียวกันและในมลรัฐของอเมริกาต่างให้การยอมรับ ซึ่งการคุ้มครองตามกฎหมายนี้จะมีผลต่อผู้ที่มีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกือบทุกครั้งในการนี้คู่พิพาทยอมรับถึงวิธีการหรือการเข้ามาไกล่เกลี่ยโดยศาล หรือหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐ⁸ แต่อาจมีบางกรณีที่รัฐบัญญัติฉบับนี้อาจจะไม่คุ้มครอง กล่าวคือการไกล่เกลี่ยเกี่ยวกับสภาพแรงงาน การไกล่เกลี่ยระหว่างเพื่อนนักเรียน หรือตลอดจนการประชุมระงับข้อพิพาทของฝ่ายตุลาการ⁹ แต่สำหรับผู้ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นยังสามารถ

⁷ From uniform mediation act (USA): Legal privilege for all mediation communications, 2019, USA: Conway Partners. Retrieved from <https://www.conway-partners.com/uploads/.../uniform>.

⁸ จาก “แนวคิดทางกฎหมายเพื่อแก้ไขความเสียหายในบริการทางการแพทย์ของอเมริกา,” โดย มาโรจ ขจรไพศาล, 2554, ตุลาคม, น. 75. สำนักงานศาลยุติธรรม เจ้าของลิขสิทธิ์.

⁹ From The uniform mediation act 2003. Section 3.

ได้รับเอกสิทธิ์คุ้มครองในคำบอกกล่าวของตนที่สร้างขึ้นในระหว่างการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทซึ่งไม่ต้องเปิดเผยในกระบวนการพิจารณาตัดสินของศาล¹⁰ ในการจำกัดการเปิดเผยของผู้ไกล่เกลี่ยต่อผู้พิพากษาและต่อบุคคลอื่นๆที่อาจจะอยู่ในคดีนั้น ซึ่งในกระบวนการไกล่เกลี่ยตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ต้องการให้เปิดเผยถึงความขัดแย้งกันของความต้องการที่แท้จริงของคู่พิพาทโดยผู้ไกล่เกลี่ย ซึ่งต้องการให้มีการเปิดเผยคุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ยด้วยเมื่อถูกสอบถาม¹¹ อย่างไรก็ตามคู่พิพาทยังสามารถให้มีทนายความและบุคคลอื่นเข้าร่วมในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยศาลหรือหน่วยงานอื่นของรัฐได้อีกด้วย¹² ทั้งนี้กฎหมายฉบับนี้ยังได้สนับสนุนให้มีการใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้เป็นส่วนหนึ่งเพื่อส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทส่วนตัวและเป็นการตัดสินใจของคู่พิพาทเอง

ในการนี้ศาลจะจัดให้นักกฎหมายที่เป็นกลางเข้าร่วมฟังคำแถลงของคู่ความ โดยมีผู้ไกล่เกลี่ยคอยช่วยเหลือ แนะนำแนวทางให้กับคู่ความทั้งสองฝ่ายในการยุติข้อพิพาทในกระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution: ADR) ศาลสหรัฐอเมริกาได้นำวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาใช้จนเป็นที่ยอมรับของนักกฎหมายทั้งหลาย อาทิ ผู้พิพากษา ทนายความ และประชาชน ซึ่งทำให้หน่วยงานต่าง ๆ นิยมใช้การระงับข้อพิพาททางเลือกนี้แทนการฟ้องคดีต่อศาลกันอย่างแพร่หลาย วิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยวิธีทางเลือก (Alternative Dispute Resolution: ADR) ของสหรัฐอเมริกาอันเป็นวิธีการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทที่ดีและเหมาะสม ตั้งแต่ก่อนเริ่มกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล ซึ่งปัจจุบันนี้ได้เป็นที่นิยมใช้กันมากและประสบผลสำเร็จอย่างดี โดยสามารถแยกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ กล่าวคือ¹³

ประเภทแรก การระงับข้อพิพาทโดยคนกลาง (Mediation) วิธีนี้เป็นวิธีที่ในสหรัฐอเมริกานิยมกันมาก เนื่องจากเกิดจากความสมัครใจของคู่พิพาท ซึ่งในบางรัฐอาจกำหนดให้ใช้ในคดีแพ่ง แต่รัฐส่วนใหญ่ให้คู่ความใช้โดยสมัครใจ โดยให้ฝ่ายที่สามที่เป็นคนกลางมาคอยช่วยแก้ไขปัญหา เสนอแนวทางให้ยุติข้อพิพาทด้วยสันติวิธี แต่ไม่มีสิทธิไปตัดสินหรือบังคับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งให้ยอมรับได้

ประเภทที่สอง การระงับข้อพิพาทโดยใช้อำนาจตุลาการ (Arbitration) เป็นกรณีที่ทั้งสองฝ่ายยินยอมมอบเรื่องให้อำนาจตุลาการวินิจฉัยชี้ขาดให้ ให้ความเห็นเกี่ยวกับผลคดีและรับฟังพยานหลักฐานซึ่งความเห็นนี้เป็นเพียงแนวทางให้คู่ความตัดสินใจไม่มีผลผูกพันคู่ความ ดังนั้นวิธีการอนุญาโตตุลาการนี้ไม่เป็นที่นิยมที่สุดเพราะมีการแพ้ชนะกัน

¹⁰ From The uniform mediation act 2003. Section 4.

¹¹ From The uniform mediation act 2003. Section 9.

¹² From The uniform mediation act 2003. Section 10.

¹³ สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม (น. 33-34) เล่มเดิม.

ประเภทที่สาม การประเมินผลคดีเบื้องต้น (Early Neutral Evaluation) ซึ่งจะมีนักกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้องกับคู่ความ ทั้งยังให้ความเห็นในทางกฎหมายและดูแลผลประโยชน์ของแต่ละฝ่าย ประกอบกับการให้ข้อคิดเห็นเพื่อการตัดสินใจของคู่พิพาท

ประเภทที่สี่ การพิจารณาคดีโดยย่อ (Summary Trial) เป็นกรณีที่ศาลจะให้คู่ความทั้งสองฝ่ายเสนอคดีของตนเองแบบย่อโดยไม่มีการนำสืบพยาน หลังจากนั้นผู้พิพากษาหรือคณะลูกขุนจะทำความเห็นคู่ความจะยอมรับได้หรือไม่ก็ได้

ประเภทที่ห้า สัปดาห์การหาข้อตกลง (Settlement Week) ซึ่งศาลจะพักการพิจารณาชั่วคราวและให้โอกาสแก่คู่ความทั้งสองฝ่ายเจรจาในช่วงเวลานั้น ซึ่งจะมีผู้ไกล่เกลี่ยเพื่อช่วยให้คู่ความตกลงกันได้

3) การรับฟังพยานหลักฐาน ในพระราชบัญญัติว่าด้วยรูปแบบการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท (Uniform Mediation Act) ได้มีข้อกำหนดไว้ กล่าวคือ ผู้มีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ยจะได้รับเอกสิทธิ์คุ้มครองต่อการเปิดเผยข้อมูล ซึ่งการยอมรับกระบวนการเปิดเผยข้อมูลพยานหลักฐานที่จะนำสืบในคดีนั้นจะไม่ต้องเปิดเผยในกระบวนการพิจารณาของศาล ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) นอกจากที่กล่าวไว้ในมาตรา 6 ข้อมูลในการไกล่เกลี่ยได้รับเอกสิทธิ์คุ้มครองตามที่กำหนดไว้ในอนุมาตรา (2) และจะไม่เป็นไปตามกระบวนการเปิดเผยข้อมูลพยานหลักฐานที่จะนำสืบในคดีหรือการยอมรับพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาเว้นแต่จะสละหรือเสียโอกาสตามมาตรา 5

2) ในกระบวนการพิจารณาเอกสิทธิ์ดังต่อไปนี้จะใช้ได้คู่ความที่ไกล่เกลี่ยอาจจะปฏิเสธต่อการเปิดเผยข้อมูลและอาจจะป้องกันบุคคลภายนอกจากการเปิดเผยข้อมูลของผู้ไกล่เกลี่ยได้

ผู้ไกล่เกลี่ยอาจจะปฏิเสธต่อการเปิดเผยข้อมูลในการไกล่เกลี่ยได้และอาจป้องกันบุคคลภายนอกจากการเปิดเผยซึ่งข้อมูลของผู้ไกล่เกลี่ยได้

ผู้มีส่วนร่วมที่มีใช้คู่ความอาจจะปฏิเสธต่อการเปิดเผยข้อมูลและอาจป้องกันบุคคลภายนอกจากการเปิดเผยข้อมูลของผู้มีส่วนร่วมที่มีใช้คู่ความได้

3) พยานหลักฐานหรือข้อมูลที่จะสามารถยอมรับได้หรือเป็นไปตามกระบวนการเปิดเผยข้อมูลพยานหลักฐานที่จะนำสืบในคดีจะไม่ถูกปฏิเสธการยอมรับหรือได้รับความคุ้มครองจากกระบวนการเปิดเผยข้อมูลพยานหลักฐานที่จะนำสืบในคดีโดยเหตุผลของการเปิดเผยออกมาหรือใช้วิธีการไกล่เกลี่ย

4) การรักษาความลับของผู้ไกล่เกลี่ย ตามรัฐธรรมนูญที่ว่าด้วยรูปแบบการไกล่เกลี่ย ประณอมข้อพิพาท (Uniform Mediation Act) ได้กำหนดไว้ว่า เอกสิทธิ์และเสียโอกาสที่จะได้รับเอกสิทธิ์คุ้มครอง¹⁴

1) เอกสิทธิ์ตามมาตรา 4 อาจถูกสละสิทธิ์เป็นบันทึกลายลักษณ์อักษรหรือบอกปากเปล่าระหว่างกระบวนการพิจารณาได้ถ้าการสละสิทธิ์แสดงออกโดยคู่ความทั้งหมดในการไกล่เกลี่ย คือ ในกรณีเอกสิทธิ์ของผู้ไกล่เกลี่ยจะถูกสละสิทธิ์โดยการแสดงออกของผู้ไกล่เกลี่ย และในกรณีเอกสิทธิ์ของผู้มีส่วนร่วมที่มีใช้คู่ความจะถูกสละสิทธิ์โดยการแสดงออกของผู้มีส่วนร่วมที่มีใช้คู่ความ

2) บุคคลซึ่งเปิดเผยหรือเผยแพร่ข้อมูลในการไกล่เกลี่ยซึ่งโน้มเอียงต่อบุคคลอื่น ในกระบวนการพิจารณาจะเสียโอกาสจากการคุ้มครองทางเอกสิทธิ์ตามมาตรา 4 แต่เพียงพอที่จะจำเป็นสำหรับบุคคลที่โน้มเอียงต่อการเผยแพร่หรือเผยแพร่ออกไป

3) บุคคลที่ใช้วิธีการไกล่เกลี่ยต่อการวางแผนโดยเจตนา พยายามกระทำความหรือกระทำผิดทางอาญา หรือปิดบังความผิดอาญาที่ดำเนินอยู่จะเสียโอกาสจากการใช้สิทธิ์ตามมาตรา 4

5) ผลบังคับตามสัญญาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สหรัฐอเมริกาได้ดำเนินการวางแผนทางการจัดการกับข้อพิพาทอันเกิดจากความขัดแย้งโดยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามกระบวนการยุติธรรม และการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทของหน่วยงานที่ให้การช่วยเหลือประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการนำเอาระบบและกระบวนการของการไกล่เกลี่ยมาใช้ในกรณีที่เกิดข้อพิพาทบนพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่ง กล่าวคือ การเข้าใจของคู่พิพาทว่า กระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือกเป็นกระบวนการที่ช่วยเหลือให้คู่พิพาทได้ประโยชน์ทุกฝ่าย รวมทั้งไม่ได้เป็นกระบวนการพิสูจน์ว่าฝ่ายใดถูกหรือผิดแต่อย่างใด¹⁵

ในการนี้สหรัฐอเมริกาได้กำหนดหลักปฏิบัติในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไว้ กล่าวคือ เมื่อคู่พิพาทได้ทำข้อตกลงกันเพื่อยุติความขัดแย้งแล้ว ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะจัดทำบันทึกข้อตกลงหรือที่เรียกว่า สัญญาการระงับข้อพิพาท ซึ่งสัญญาดังกล่าวย่อมผูกพันคู่สัญญา อีกทั้งยังสามารถบังคับกันได้ อย่างไรก็ตามหากคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามสัญญา ระงับข้อพิพาทนั้น คู่สัญญาอีกฝ่ายสามารถนำสัญญานั้นไปบังคับแก่อีกฝ่ายหนึ่งได้ทันทีโดยไม่ต้องนำข้อพิพาทนั้นมาฟ้องต่อศาลเป็นคดีใหม่แต่อย่างใด ซึ่งการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท

¹⁴ From The uniform mediation act 2003. Section 5.

¹⁵ จาก การจัดการความขัดแย้งในระบบสาธารณสุข : ศึกษากรณีแพทย์สภา (น. 50-51), โดย บรรพต ดันธีรวงศ์ และคณะ, 2546, กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า. ลิขสิทธิ์ 2546 โดย สถาบันพระปกเกล้า.

ด้วยความสมัครใจของคู่พิพาทนี้ จึงเป็นการแสดงเจตนาร่วมกันในการหาข้อยุติที่ดีต่อกันทั้งสองฝ่าย โดยหลักการนี้ถือเอาการแสดงเจตนาของคู่สัญญาเป็นสำคัญ แม้จะดำเนินการโดยองค์กรเอกชนแต่ก็มีอิสระในการทำงานอย่างมาก จึงเป็นกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนในสหรัฐอเมริกาอย่างยิ่ง¹⁶

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า ในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอเมริกา เป็นกระบวนการที่ได้จัดทำขึ้นเพื่อประสานประโยชน์ร่วมกันของคู่กรณี ซึ่งกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนี้จะเป็นการเจรจา ไม่ใช้การเถียงหรือโต้แย้งของคู่พิพาท ตลอดจนมิใช่การค้นหาความจริงว่าฝ่ายใดถูกหรือผิด หรือจะทำให้แพ้หรือชนะ หากแต่เป็นการหาข้อยุติโดยเร็วซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากแก่คู่พิพาท อย่างไรก็ตามศาลในสหรัฐอเมริกาได้นำวิธีการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทโดยทางอื่นหรือการระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution : ADR) มาใช้ ซึ่งเป็นวิธีการที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนและนักกฎหมายเป็นอย่างมาก เป็นผลทำให้หน่วยงานต่างๆในสหรัฐอเมริกาใช้การระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยแทนการฟ้องคดีต่อศาลมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นผลทำให้ค่าใช้จ่ายและระยะเวลาในการดำเนินการลดน้อยลงด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นของรัฐฟลอริดา

สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ประกอบไปด้วยรัฐหลายรัฐ ซึ่งล้วนแต่มีกฎหมายบังคับใช้ภายในรัฐทั้งสิ้น ดังนั้นในส่วนนี้จะกล่าวถึงกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในระดับท้องถิ่นหรือในระดับรัฐของอเมริกากล่าวคือ รัฐฟลอริดา การระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution) หรือ ADR ของรัฐฟลอริดา ได้ถูกใช้โดยศาลแห่งรัฐฟลอริดามานานกว่า 30 ปี โดยเริ่มต้นจากการสร้างศูนย์ระงับข้อพิพาททางเลือกพลเมือง (CDS) ในเมืองเดดเคาน์ตี (Dade County) เมื่อปี ค.ศ. 1975 (พ.ศ. 2518) โดยกระบวนการดังกล่าวเป็นการแก้ไขข้อพิพาทโดยปราศจากการแทรกแซงหรือไม่มีการพิจารณาคดีของศาล¹⁷ หลังจากนั้นในปี ค.ศ. 1980 (พ.ศ. 2523) รัฐฟลอริดาได้จัดตั้งศูนย์ระงับข้อพิพาทฟลอริดา (DRC) เพื่อให้การช่วยเหลือแก่ศาลในการพัฒนาโปรแกรม ADR และเพื่อดำเนินการศึกษาและการวิจัยเกี่ยวกับ ADR¹⁸ นอกจากนี้ศูนย์ระงับข้อพิพาทฟลอริดา (DRC) ยังได้จัดให้พนักงานให้ความช่วยเหลือแก่คณะกรรมการในระดับต่าง พร้อมทั้งดูแลขั้นตอนการร้องทุกข์ ประสานงานอบรม และสนับสนุนการประชุมประจำปีสำหรับผู้ไกล่เกลี่ยและอนุญาโตตุลาการ รวมทั้ง

¹⁶ จาก กระบวนการสร้างความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในศาลยุติธรรม (น. 98-99), โดย ณรงค์ ใจหาญ และคณะ, 2552, กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพัฒนาศักดิ์ สำนักงานงานศาลยุติธรรม, ลิขสิทธิ์ 2552 โดย สถาบันวิจัยพัฒนาศักดิ์ สำนักงานงานศาลยุติธรรม.

¹⁷ From Alternative dispute resolution, 2019. Retrieved from <http://www.flcourts.org/Resources-Services/Alternative-Dispute-Resolution>.

¹⁸ From About ADR & mediation, 2019. Retrieved from <http://www.flcourts.org/Resources-Services/Alternative-Dispute-Resolution/Mediation-in-Florida-About-ADR-mediation>.

ให้การฝึกอบรมการไกล่เกลี่ยขั้นพื้นฐานและขั้นสูงให้แก่ผู้ไกล่เกลี่ยอาสาสมัครและจัดพิมพ์จดหมายข่าวคู่มือของ ADR) ประจำปี ซึ่งในปัจจุบันนี้ศูนย์ระงับข้อพิพาทฟลอริดา มีผู้ไกล่เกลี่ยมากกว่า 5,600 คน ที่ให้บริการในรัฐฟลอริดา¹⁹

อย่างไรก็ตามในปี ค.ศ.1988 (พ.ศ.2531) ศูนย์ระงับข้อพิพาทฟลอริดา (DRC) ได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายของรัฐฟลอริดาเรื่องการไกล่เกลี่ยทางเลือกสู่การพิจารณาคดีของศาล ซึ่งเป็นกฎหมายปี ค.ศ.1987 (พ.ศ.2530) ที่ได้รับการพิจารณาคดีทางแพ่งอันเป็นการอ้างถึงกรณีการไกล่เกลี่ยหรืออนุญาโตตุลาการภายใต้กฎและวิธีการที่กำหนดไว้โดยศาลแห่งรัฐฟลอริดา

ศาลฎีกาแห่งรัฐฟลอริดา โดยผ่านศูนย์ระงับข้อพิพาทฟลอริดา (DRC) ได้เสนอให้มีการรับรองผู้ไกล่เกลี่ยในเขตพื้นที่ของศาล เมื่อคู่กรณีไม่สามารถเลือกผู้ไกล่เกลี่ยได้ ซึ่งโดยหลักการบรรดาผู้ไกล่เกลี่ยส่วนใหญ่จะได้รับการคัดเลือกตามข้อตกลงของคู่กรณี จะไม่ใช่โดยการแต่งตั้งจากศาลหรือใช้โดยการหมุนเวียน²⁰ แต่หากคู่กรณีไม่สามารถตกลงเกี่ยวกับเรื่องผู้ไกล่เกลี่ยได้ ศาลก็จะสั่งผู้ไกล่เกลี่ยที่ผ่านการรับรองไปปฏิบัติตามมาตรฐานของกฎฟลอริดาที่กำหนดไว้²¹ ในการนี้มีหลักการสำคัญของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแห่งรัฐฟลอริดา ดังนี้

1) คุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ย คุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ยแห่งรัฐฟลอริดาโดยทั่วไปมีดังนี้²²

- 1) ผู้ไกล่เกลี่ยเป็นผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรและได้รับการรับรองจากศาลฎีกาแห่งรัฐฟลอริดา
- 2) ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 21 ปี
- 3) ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องต่ออายุใบรับรองทุกสองปี พร้อมเข้ารับการศึกษอบรมต่อเนื่องอย่างน้อย 16 ชั่วโมง
- 4) ผู้ไกล่เกลี่ยที่ผ่านการรับรองแล้วจะต้องช่วยเหลือผู้ไกล่เกลี่ยที่ผ่านการอบรมใหม่อย่างน้อยสองครั้งต่อปี
- 5) ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องเป็นผู้ที่มีมาตรฐานจริยธรรมตามกฎหมายของรัฐฟลอริดา

¹⁹ From The supreme court of Florida: Florida State Courts Annual Report July 1, 2017-June 30 (p. 35), 2018.

²⁰ From Certified mediation training information, 2019. Retrieved from <http://www.flcourts.org/Resources-Services/Alternative-Dispute-Resolution/Training-Information/Continuing-Mediation-Education/CertifiedmediationTrainingInformation>.

²¹ Alternative dispute resolution, 2019. Op.cit.

²² From Florida Dispute Resolution Center, 2018. Florida Rules for Certified & Court-Appointed Mediators: Mediator Qualifications Rule 10.100.

2) การเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย โดยทั่วไปการไกล่เกลี่ยเป็นเสมือนการหาหรือในประเด็นข้อพิพาทร่วมกับบุคคลอื่นหรือหลายคน อาจมีนายความแต่ละฝ่ายเข้าร่วมด้วยก็ได้ ประกอบกับคู่กรณีทั้งฝ่ายยินยอมที่จะเข้าร่วมในการไกล่เกลี่ย โดยคู่กรณีทั้งสองฝ่ายเลือกผู้ไกล่เกลี่ยเป็นคนกลางเพื่อทำการไกล่เกลี่ย หากตกลงกันไม่ได้ศาลจะเป็นผู้คัดเลือกผู้ไกล่เกลี่ยให้ ซึ่งจะเลือกจากผู้ไกล่เกลี่ยที่ผ่านการอบรมและได้รับการรับรองจากศาลฎีกาแห่งรัฐฟลอริดา และหากผู้ไกล่เกลี่ยทำหน้าที่ฝ่าฝืนจริยธรรมสำหรับผู้ไกล่เกลี่ย คู่กรณีอาจยื่นเรื่องร้องทุกข์ต่อศูนย์ระงับข้อพิพาทแห่งศาลฟลอริดาได้ ในการนี้บุคคลอื่นอาจเข้าร่วมในการไกล่เกลี่ยได้ หากทุกฝ่ายให้ความยินยอม ดังนั้นเพื่อความชัดเจนก่อนที่จะมีการไกล่เกลี่ย ควรสอบถามผู้ไกล่เกลี่ยก่อนว่าบุคคลใดสามารถเข้าร่วมได้บ้างเพราะทุกคนที่เข้าร่วมในการไกล่เกลี่ยนั้นจะถูกจำกัดด้วยการให้รักษาความลับของการไกล่เกลี่ย²³

3) ระยะเวลาการไกล่เกลี่ย การใช้ระยะเวลาในการไกล่เกลี่ยนั้นอาจจะเริ่มต้นตั้งแต่ครึ่งชั่วโมงขึ้นไปจนถึงหนึ่งวันหรือหลายวัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความซับซ้อนของข้อพิพาทของคู่กรณี รวมทั้งจำนวนของคู่กรณีในข้อพิพาทนั้น ๆ ด้วย²⁴

4) ผลของการตกลงและบังคับใช้ เมื่อคู่กรณีตกลงกันได้ตามการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น จะต้องจัดทำบันทึกข้อตกลงนั้นเป็นลายลักษณ์อักษรและลงนามโดยคู่กรณี ซึ่งข้อตกลงที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษรนี้จะเป็นเอกสารที่มีผลผูกพันตามกฎหมาย (สัญญา) และศาลจะใช้บังคับได้²⁵

5) ค่าใช้จ่ายและค่าธรรมเนียมในการไกล่เกลี่ย ในเรื่องของค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการไกล่เกลี่ยนั้นมีหลักการสรุปได้ ดังนี้²⁶

1) ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องเป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งเป็นที่ไว้วางใจและเชื่อถือได้ ค่าธรรมเนียมที่เรียกเก็บสำหรับการบริการไกล่เกลี่ยจะต้องสมเหตุสมผลและสอดคล้องกับประเภทของคดี

2) หลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าธรรมเนียม ซึ่งผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องดำเนินการตามหลักทั่วไปในการคิดค่าธรรมเนียม กล่าวคือ

²³ Mediation in Florida, 2019. Retrieved from <http://www.flcourts.org/Resources-Services/Alternative-Dispute-Resolution/Mediation-in-Florida>. Retrieved June 8, 2019.

²⁴ Ibid.

²⁵ Ibid.

²⁶ From Florida Dispute Resolution Center, 2018. Florida Rules for Certified & Court-Appointed Mediators : Mediator Qualifications Rule 10.380.

(1) ค่าใช้จ่ายสำหรับบริการการไกล่เกลี่ยจะต้องไม่เกินเวลาที่ใช้ไปจริงหรือตามที่จัดสรรไว้

(2) เป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริง

(3) ค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายทั้งหมดจะถูกแบ่งให้กับทุกฝ่ายอย่างเหมาะสม

(4) เมื่อเวลาหรือค่าใช้จ่ายมีความเกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยสองรายการขึ้นไปในวันหรือการเดินทางเดียวกัน ค่าธรรมเนียมเวลาและค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจะดำเนินการตามสัดส่วนที่เหมาะสม

3) ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องเขียนคำอธิบายค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายใด ๆ เป็นลายลักษณ์อักษรให้กับคู่กรณีหรือที่ปรึกษาของแต่ละฝ่ายทราบก่อนเริ่มการไกล่เกลี่ย และคำอธิบายจะรวมถึงรายการต่าง ๆ ดังนี้

(1) พื้นฐานในการคิดหรือจำนวนของค่าธรรมเนียมใดๆ สำหรับการบริการการไกล่เกลี่ย อีกทั้งรวมถึงค่าธรรมเนียมขั้นต่ำ และระยะเวลาในการเดินทาง

(2) ค่าธรรมเนียมสำหรับการเลื่อนหรือการยกเลิกส่วนใดส่วนหนึ่งของการไกล่เกลี่ย โดยผลที่ตามมาค่าใช้จ่ายนั้นจะต้องได้รับการประเมินหรือยกเลิก

(3) พื้นฐานและจำนวนค่าใช้จ่าย ค่าธรรมเนียมสำหรับรายการอื่น ๆ

(4) ค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการไกล่เกลี่ยให้แบ่งตามสัดส่วนของคู่กรณีเมื่อศาลสั่งหรือตามที่คู่กรณีตกลงกัน

4) ในการเก็บรักษานบันทึก ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องเก็บรักษานบันทึกที่จำเป็นในการสนับสนุนค่าธรรมเนียมสำหรับค่าบริการ และค่าใช้จ่ายและหากมีการเรียกร้องก็จะต้องปรับเปลี่ยนตามคำขอของแต่ละฝ่าย ที่ปรึกษาแต่ละฝ่าย หรือศาล

อย่างไรก็ตาม ค่าใช้จ่ายในการไกล่เกลี่ยนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างซึ่งในกรณีเล็ก ๆ น้อย ๆ ศาลอาจให้บริการไกล่เกลี่ยโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายเลยก็ได้ สำหรับในกรณีการไกล่เกลี่ยเรื่องครอบครัว จำนวนเงินที่เรียกเก็บจะขึ้นอยู่กับการจัดให้มีผู้ไกล่เกลี่ยให้หรือคู่กรณีเลือกผู้ไกล่เกลี่ยเอง ถ้าศาลจัดให้จำนวนเงินที่เรียกเก็บจะขึ้นอยู่กับรายได้รวมหรือรายได้รวมของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย²⁷ กล่าวคือ

1) การไกล่เกลี่ยและอนุญาโตตุลาการควรจะให้ทุกฝ่ายเข้าถึงและใช้บริการได้โดยไม่คำนึงถึงสถานะทางการเงิน

2) เมื่อการไกล่เกลี่ยที่ศาลสั่งให้ดำเนินการค่าธรรมเนียมจะถูกรวบรวมโดยเสมียนศาลดังนี้

²⁷ From The 2018 Florida statutes: Chapter 44.108.

(1) การไกล่เกลี่ยเรื่องครอบครัวเมื่อรายได้รวมของคู่กรณีมากกว่า \$50,000 แต่ไม่เกิน \$ 100,000 ต่อปี ค่าธรรมเนียม 120 ดอลลาร์/คน/ต่อช่วงเวลาที่กำหนด

(2) การไกล่เกลี่ยเรื่องครอบครัวเมื่อรายได้รวมของคู่กรณีน้อยกว่า \$50,000 ต่อปี ค่าธรรมเนียม 60 ดอลลาร์/คน/ต่อช่วงเวลาที่กำหนด

(3) สำหรับการไกล่เกลี่ยกรณีศาลชั้นต้น 60 ดอลลาร์/คน/ต่อช่วงเวลาที่กำหนด ทั้งนี้ จะไม่มีการประเมินค่าธรรมเนียมการไกล่เกลี่ยในกรณีการขับไล่ที่อยู่อาศัยกับฝ่ายที่พบว่ายากจนหรือสำหรับการดำเนินการเรียกร้องเล็ก ๆ น้อย ๆ สำหรับค่าธรรมเนียมที่เรียกเก็บโดยเสมียนศาลนี้ให้นำส่งกรมสรรพากรเพื่อนำเงินเข้าเป็นรายได้ศาล โดยหักค่าธรรมเนียม \$ 1 ต่อการประเมินค่าธรรมเนียมสำหรับการดำเนินการ เพื่อนำเงินไปใช้ในกรณีที่เป็นการไกล่เกลี่ยโดยไม่ได้คิดค่าใช้จ่ายให้กับกรณีอื่น ๆ

6) การรักษาความลับในการไกล่เกลี่ย ในการรักษาความลับของข้อมูลที่ได้รับระหว่างการไกล่เกลี่ยจะต้องดำเนินการ ดังนี้²⁸

1) ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องรักษาความลับของข้อมูลทั้งหมดที่ถูกเปิดเผยระหว่างการไกล่เกลี่ย ยกเว้นในกรณีจำเป็นต้องเปิดเผย หรือการเปิดเผยนั้นได้รับอนุญาตโดยกฎหมาย หรือโดยความเห็นชอบของทุกฝ่าย

2) ข้อมูลที่ได้รับระหว่างการประชุมแยกฝ่ายจะต้องไม่ถูกเปิดเผยโดยผู้ไกล่เกลี่ยให้กับผู้เข้าร่วมในการไกล่เกลี่ยคนอื่นๆ หากไม่ได้รับการยินยอมจากฝ่ายที่ถูกเปิดเผย

3) ในการเก็บบันทึกการสนทนา ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องรักษาความลับในการจัดเก็บและการกำจัดบันทึกการสนทนา และจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลใดๆ ที่ระบุตัวตนได้ในตอนที่ข้อมูลได้ถูกนำมาใช้ในการทำวิจัย การฝึกอบรม หรือการเก็บรวบรวมเป็นสถิติ

7) การสิ้นสุดของการไกล่เกลี่ย ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นจะสิ้นสุดการไกล่เกลี่ยก็ต่อเมื่อมีเหตุข้อหนึ่งข้อใด ดังนี้²⁹

1) เมื่อคู่กรณีบรรลุข้อตกลงเกี่ยวกับข้อพิพาทนั้นบางส่วนหรือทั้งหมดและทุกฝ่ายอีกทั้งคู่กรณีลงนามในข้อตกลงด้วย

2) เมื่อข้อพิพาทนั้นถึงทางตันไม่สามารถที่จะทำการไกล่เกลี่ยต่อไปได้ เนื่องจากคู่กรณีไม่เต็มใจที่จะทำการไกล่เกลี่ยกันอีกต่อไป

3) เมื่อผู้ไกล่เกลี่ยเห็นว่าประเด็นข้อพิพาทถึงทางตัน อันเนื่องจากปัญหบางส่วนหรือทั้งหมดของคู่กรณีนั้นไม่สามารถที่จะไกล่เกลี่ยได้โดยจะต้องส่งไปที่ศาลเพื่อให้ศาลพิจารณาตัดสินต่อไป

²⁸ From Rule 10.360 of Florida rules for certified & court-appointed mediators.

²⁹ From Mediation in Florida, 2019. Retrieved from <http://www.flcourts.org/Resources-Services/Alternative-Dispute-Resolution/Mediation-in-Florida>.

ประสิทธิภาพของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่น

1. ข้อดี ได้แก่

1) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงความยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็วและโดยง่าย อันเป็นการลดปัญหาของความขัดแย้งและข้อพิพาทของประชาชนในท้องถิ่นโดยเฉพาะพื้นที่ห่างไกลซึ่งเป็นชนบท สร้างความยุติธรรมและเสริมสร้างสังคมในการอยู่ร่วมกันโดยปกติสุขได้ด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทซึ่งมีคนกลางเป็นผู้ไกล่เกลี่ยเพื่อให้ยุติข้อพิพาทนั้น ๆ

2) เป็นการลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี โดยแต่ละครั้งที่ต้องดำเนินคดีในชั้นศาล คู่กรณีจะต้องเสียค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก กล่าวคือ ค่าทนายความ ค่าธรรมเนียมศาล ค่าที่ปรึกษากฎหมาย ค่าดำเนินการในชั้นอุทธรณ์ ฎีกา ค่าใช้จ่ายในชั้นบังคับคดี และตลอดจนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ส่วนตัวในการต่อสู้คดีอีกจำนวนหนึ่ง รวมทั้งเป็นการลดงบประมาณของแผ่นดินที่ใช้ค่าใช้จ่ายสำหรับกระบวนการยุติธรรมอีกทั้งไม่สิ้นเปลืองอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วย

3) เป็นการประหยัดเวลา ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นแต่ละเรื่องนั้นเสียเวลาในการไกล่เกลี่ยไม่มากนักอาจจะเป็นจำนวนชั่วโมง หรืออาจใช้เวลาเพียง 1-2 วันเท่านั้น แต่หากเทียบกับการพิจารณาคดีของศาลอาจใช้เวลานานเป็นเดือนหรือหลาย ๆ ปีก็ได้ขึ้นอยู่กับความซับซ้อนของคดี และชั้นอุทธรณ์ ฎีกา เป็นสำคัญ

4) เป็นการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณี สามารถอยู่ร่วมกันได้ในท้องถิ่นหรือชุมชนเดียวกัน อีกทั้งปฏิบัติตามสัญญาจนเสร็จสิ้นไม่ลุกลามกลายเป็นข้อพิพาทที่รุนแรง อันเป็นผลดีกับทุกฝ่าย ตลอดจนยังเป็นการรักษาชื่อเสียงและความลับในทางธุรกิจของคู่กรณี โดยการไกล่เกลี่ยจะดำเนินการเป็นความลับ ทั้งพยานและข้อเท็จจริงที่ได้จากการไกล่เกลี่ยจะไม่ถูกเปิดเผยและใช้เป็นพยานในชั้นศาล เว้นแต่คู่กรณีจะให้ความยินยอม

5) เพื่อลดปริมาณคดีที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาล ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการไกล่เกลี่ยแต่ละประเทศต้องการให้เกิดขึ้น ซึ่งเมื่อลดจำนวนคดีขึ้นสู่ศาลได้แล้ว ทำให้คดีก็จะไม่ค้างการพิจารณา อีกทั้งยังทำให้ผู้พิพากษามีเวลาในการพิจารณาคดีที่มีข้อกฎหมายที่ซับซ้อนและยุ่งยาก ตลอดจนข้อพิพาทบางเรื่องอาจก่อให้เกิดคดีเกี่ยวเนื่องกันหลายคดี หากสามารถเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยกันได้ก็จะทำให้คดีเสร็จกันเป็นจำนวนมากนั่นเอง

6) เพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยเมื่อประชาชนมาใช้บริการการไกล่เกลี่ยมากและการไกล่เกลี่ยสำเร็จมากขึ้นก็จะทำให้ปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลลดลงส่งผลให้การใช้จ่ายงบประมาณด้านกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักลดลงด้วย ซึ่งสามารถนำงบประมาณในส่วนนี้ไปพัฒนาท้องถิ่น ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไปได้อย่างรวดเร็ว ไม่ก่อให้เกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาหนี้สิน ปัญหาการว่างงาน ตลอดจนปัญหาอาชญากรรมซึ่งเป็นปัญหาของสังคมต่อไป

2. ข้อด้วย ได้แก่

1) ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง ในกรณีประชาชนที่อยู่ห่างไกลจากชุมชนเมืองอาจมีข้อจำกัดในการได้รับข่าวสาร นโยบาย หรือองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบยุติธรรมทางเลือกโดยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท อาจทำให้เสียโอกาสเข้าถึงความยุติธรรมแบบง่าย ๆ และเมื่อถูกฟ้องเป็นคดีก็จะมีโอกาสแพ้คดีได้มาก

2) ประชาชนขาดความเชื่อมั่นและความน่าเชื่อถือของผู้ที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยผู้ไกล่เกลี่ยส่วนมากจะไม่ได้รับการอบรมตามหลักสูตรที่ได้รับการรับรอง เช่น การไกล่เกลี่ยโดยคณะกรรมการหมู่บ้านของประเทศไทยซึ่งเป็น กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ย แม้กระทั่งการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งชั้นบ้านของ ส.ป.ป.ลาว ที่มีหน่วยไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งชั้นบ้านเป็นคณะทำการไกล่เกลี่ยล้วนแต่ไม่ได้ผ่านการอบรมทั้งสิ้น

3) การขาดสภาพบังคับให้คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย ในการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นนั้นส่วนใหญ่จะต้องเกิดจากความยินยอมของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย ไม่มีกฎหมายบังคับให้คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องคดีต่อศาลได้ และหากฝ่ายใดไม่ประสงค์จะเจรจาไกล่เกลี่ยการไกล่เกลี่ยก็ต้องยุติลง จึงทำให้คดีมุ่งสู่การพิจารณาของศาลมากขึ้น

4) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอาจเป็นช่องทางให้คู่กรณีประวิงคดีให้ช้าได้ หากคู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่มีเจตนาที่จะยุติข้อพิพาท หรือยังไม่สามารถที่จะระงับหนี้ได้ ก็จะใช้ช่องทางในการไกล่เกลี่ยนี้ประวิงเวลาทำให้คู่กรณีอีกฝ่ายเบียดเบียนและไม่เข้าร่วมเจรจาไกล่เกลี่ยต่อไป

5) หากไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสำเร็จประเทศไทยทำสัญญาประนีประนอมยอมความก็มีสภาพบังคับได้เพียงเป็นสัญญาขึ้นใหม่ หากอีกฝ่ายไม่ปฏิบัติตามจะต้องไปฟ้องขอให้ศาลพิพากษา ซึ่งจะต้องมีการสืบพยานที่เกี่ยวข้องใหม่ในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความอีกครั้ง แต่บางประเทศศาลจะพิพากษาให้เป็นไปตามสัญญาหรือข้อตกลงนั้นเลยโดยไม่ต้องสืบพยานใหม่ เช่น ส.ป.ป.ลาว สหรัฐอเมริกา และประเทศแคนาดา เป็นต้น

บทสรุป

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของรัฐพลอริดาซึ่งเป็นหนึ่งในรัฐของสหรัฐอเมริกา ถือเสมือนว่าเป็นระดับท้องถิ่น ซึ่งรัฐพลอริดาได้จัดตั้งศูนย์ระงับข้อพิพาทพลอริดา (DRC) จัดให้พนักงานให้ความช่วยเหลือแก่คณะกรรมการในระดับต่าง พร้อมทั้งดูแลขั้นตอนการร้องทุกข์ ประสานงานอบรม และสนับสนุนการประชุมประจำปีสำหรับผู้ไกล่เกลี่ยและอนุญาโตตุลาการ รวมทั้งให้การฝึกอบรมการไกล่เกลี่ยขั้นพื้นฐานและขั้นสูงให้แก่ผู้ไกล่เกลี่ยอาสาสมัคร ซึ่งหลักการสำคัญของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแห่งรัฐพลอริดา

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของรัฐพลอริดานั้น ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องมีคุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ยโดยทั่วไป กล่าวคือ ผู้ไกล่เกลี่ยต้องผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรและได้รับการรับรองจาก

ศาลฎีกาแห่งรัฐฟลอริดา จะต้องต่ออายุใบรับรองทุกสองปี พร้อมเข้ารับการศึกษอบรมต่อเนื่องตามกำหนด อีกทั้งต้องดำเนินการช่วยเหลือผู้ไกล่เกลี่ยที่ผ่านการอบรมใหม่อย่างน้อยสองครั้งต่อปี และจะต้องเป็นผู้ที่มีมาตรฐานจริยธรรมตามกฎหมายของรัฐฟลอริดา

การเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยนั้นเสมือนเป็นการหารือในประเด็นข้อพิพาทร่วมกับบุคคลอื่นๆหลายคน อาจมีทนายความแต่ละฝ่ายเข้าร่วมด้วย คู่กรณีทั้งฝ่ายยินยอมที่จะเข้าร่วมในการไกล่เกลี่ย โดยคู่กรณีทั้งสองฝ่ายเลือกผู้ไกล่เกลี่ยเป็นคนกลางเพื่อทำการไกล่เกลี่ย หากตกลงกันไม่ได้ศาลจะเป็นผู้คัดเลือกผู้ไกล่เกลี่ยให้ ซึ่งจะเลือกจากผู้ไกล่เกลี่ยที่ผ่านการอบรมและได้รับการรับรองจากศาลฎีกาแห่งรัฐฟลอริดา ดังนั้นเพื่อความชัดเจนก่อนที่จะมีการไกล่เกลี่ยจะต้องสอบถามผู้ไกล่เกลี่ยก่อนว่าบุคคลใดสามารถเข้าร่วมได้บ้างเพราะทุกคนที่เข้าร่วมในการไกล่เกลี่ยนั้นจะถูกจำกัดด้วยการให้รักษาความลับของการไกล่เกลี่ย

ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของรัฐฟลอริดานั้น จะเริ่มต้นตั้งแต่ครึ่งชั่วโมงขึ้นไปจนถึงหนึ่งวันหรือหลายวัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความซับซ้อนของข้อพิพาทของคู่กรณี รวมทั้งจำนวนของคู่กรณีในข้อพิพาทนั้นๆ

สำหรับผลของการตกลงและบังคับใช้ เมื่อคู่กรณีตกลงกันได้ตามการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น จะต้องจัดทำบันทึกข้อตกลงนั้นเป็นลายลักษณ์อักษรและลงนามโดยคู่กรณี ซึ่งข้อตกลงที่จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรนี้จะเป็นเอกสารที่มีผลผูกพันตามกฎหมาย (สัญญา) และศาลจะใช้บังคับได้

ในส่วนของการค่าใช้จ่ายและค่าธรรมเนียมในการไกล่เกลี่ย ค่าธรรมเนียมที่เรียกเก็บสำหรับการบริการไกล่เกลี่ยจะต้องสมเหตุสมผลและสอดคล้องกับประเภทของคดี จะต้องไม่เกินเวลาที่ใช้ไปจริงหรือตามที่จัดสรรไว้ เป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริง อย่างไรก็ตาม ค่าใช้จ่ายในการไกล่เกลี่ยนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง ซึ่งในกรณีเล็กน้อยๆ อาจให้บริการไกล่เกลี่ยโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายก็ได้

ในการรักษาความลับของการไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องรักษาความลับของข้อมูลทั้งหมดที่เป็นข้อเท็จจริงระหว่างการไกล่เกลี่ย ข้อเท็จจริงในการประชุมแยกฝ่าย รวมทั้งข้อมูลการเก็บบันทึกการสนทนา ยกเว้นในกรณีจำเป็นต้องเปิดเผย หรือการเปิดเผยได้นั้นจะต้องได้รับอนุญาตโดยกฎหมาย หรือโดยความเห็นชอบของทุกฝ่าย

ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นจะสิ้นสุดการไกล่เกลี่ยก็ต่อเมื่อมีเหตุข้อหนึ่งข้อใด กล่าวคือ เมื่อคู่กรณีบรรลุข้อตกลงเกี่ยวกับข้อพิพาทนั้นบางส่วนหรือทั้งหมดและคู่กรณีทุกฝ่ายลงนามในข้อตกลง หรือเมื่อข้อพิพาทนั้นถึงทางตันไม่สามารถที่จะทำการไกล่เกลี่ยต่อไปได้ เนื่องจากคู่กรณีไม่เต็มใจที่จะทำการไกล่เกลี่ยกันอีกต่อไป หรือเมื่อผู้ไกล่เกลี่ยเห็นว่าประเด็นข้อพิพาทถึงทางตัน อันเนื่องจากปัญหาของคู่กรณีไม่สามารถที่จะไกล่เกลี่ยได้โดยจะต้องส่งไปที่ศาลเพื่อให้ศาลพิจารณาตัดสินต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับประเทศไทย

จากการศึกษากระบวนการไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทของมลรัฐฟลอริดา สหรัฐอเมริกา ทำให้เกิดแนวทางที่จะนำมาเป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนากระบวนการไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทของประเทศไทย ได้แก่ 1) ควรมีการปรับปรุงหรือแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการไกล่เกลี่ยโดยเฉพาะในกรณีที่จะนำคดีขึ้นฟ้องต่อศาล ควรให้มีการนำข้อพิพาทนั้นเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องศาลซึ่งจะเป็นการกลั่นกรองข้อพิพาทก่อนนั่นเอง 2) เนื่องจากในปัจจุบันยังมีประชาชนอีกส่วนหนึ่งที่ยังไม่รู้ว่าส่วนราชการท้องถิ่น ได้แก่ อำเภอ มีการให้บริการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และทำให้ประชาชนไม่ไปใช้บริการ ดังนั้น จึงควรทำการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบว่าที่อำเภอมีการให้บริการวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกับประชาชนโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และจะไม่ต้องไปใช้บริการที่ชั้นศาล ซึ่งจะเป็นการประหยัดเวลา ประหยัดค่าใช้จ่าย อีกทั้งควรจัดทำเอกสารและเผยแพร่กฎหมายหรือข้อบังคับว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้กับประชาชนในท้องถิ่นได้ทราบโดยทั่วกัน 3) ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นมีข้อพิพาทหลายประเภททั้งทางแพ่งและอาญา ดังนั้นควรจัดทำทะเบียนผู้ไกล่เกลี่ยโดยการจำแนกตามความเชี่ยวชาญลักษณะของข้อพิพาท เพื่อให้เป็นผู้ไกล่เกลี่ยที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน ซึ่งจะเป็นที่ยอมรับของประชาชนและสังคมโดยทั่วกัน พร้อมทั้งมีการอบรมให้ความรู้แก่ผู้ไกล่เกลี่ยเป็นประจำ ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในการเข้ามาใช้บริการ 4) ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นนี้ แม้จะได้ดำเนินการขยายการบริการไกล่เกลี่ยไปที่อำเภอ แต่ยังมีประชาชนอีกจำนวนไม่น้อยที่อยู่ห่างไกลอาจเข้าไม่ถึงกระบวนการยุติธรรมทางเลือกเช่นนี้ ดังนั้นควรจัดหน่วยไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแบบเคลื่อนที่ออกให้บริการนอกสถานที่แก่ประชาชนโดยทั่วไปเป็นประจำ 5) ผู้เป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นซึ่งดำเนินการโดยอำเภอ แท้ที่จริงแล้วผู้ที่ทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยส่วนใหญ่จะเป็นปลัดอำเภอที่ได้รับมอบหมาย แต่จากข้อเท็จจริงปลัดอำเภอจะมีการโยกย้ายตำแหน่งกันเป็นประจำทุกๆปี จึงทำให้ไม่มีความชำนาญหรือเชี่ยวชาญเฉพาะด้านการไกล่เกลี่ย อีกทั้งส่วนใหญ่จะไม่จบทางด้านกฎหมายจึงเป็นการยากที่จะทำให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะสำเร็จได้ด้วยดี ดังนั้นเห็นควรกำหนดให้มีตำแหน่งนิติกรประจำที่ว่าการอำเภอ โดยให้ทำหน้าที่ด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยเฉพาะ และหากมีการโยกย้ายก็ให้ไปประจำหน้าที่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเช่นเดิม และ 6) ปัจจุบันนี้ในระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษายังไม่มีการบรรจุวิชากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้กับนักศึกษาได้เรียนและนำไปปฏิบัติ เพียงแต่มีการเรียนการสอนในวิชากฎหมายต่างๆที่จะนำไปเป็นข้อต่อสู้ทางศาลซึ่งเป็นกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ดังนั้นเพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายในระบบการศึกษา ควรมีการบรรจุวิชากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในระดับอุดมศึกษาเปิดการเรียนการสอน ซึ่งจะทำให้มีพื้นฐานและเกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- จิตรดารมย์ รัตน์วุฒิ. (2560). *การยอมรับและบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการในประเทศไทยสมาชิกออาเซียน (ปริญญานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย และคณะ (2551). *ยุติธรรมชุมชน : การเปิดพื้นที่ของชุมชนในการอำนวยความสะดวกยุติธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- โชติช่วง ทังวงศ์. (2555). *การจัดการความขัดแย้งกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท: ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ความรู้การระงับข้อพิพาททางเลือกสำนักงานระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม.
- ณรงค์ ใจหาญ และคณะ (2552). *กระบวนการสร้างความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในศาลยุติธรรม*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนาคดี สำนักงานศาลยุติธรรม.
- ธานี วรภัทร์ และคณะ. (2562). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ การรวบรวมคดีเรื่องการบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความอันเกิดจากกระบวนการระงับข้อพิพาทในประเทศไทยที่เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2557-2561*. กรุงเทพฯ: สถาบันอนุญาโตตุลาการ.
- บรรพต ดันธีรวงศ์ และคณะ. (2546). *การจัดการความขัดแย้งในระบบสาธารณสุข : ศึกษากรณีแพทย์สภา*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- มาโรจ ขจรไพศาล. (2554). *แนวคิดทางกฎหมายเพื่อแก้ไขความเสียหายในบริการทางการแพทย์ของอเมริกา*. ดุลพาห, 75.
- สรวิศ ลิ้มปริงซี่. (2555). *ความขัดแย้งและวิธีการระงับข้อพิพาททางเลือก ใน สรวิศ ลิ้มปริงซี่ (บ.ก.), การจัดการความขัดแย้งกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (น. 15-28)*. กรุงเทพฯ: ธนาเพรส.
- สำนักงานระงับข้อพิพาท. สำนักงานศาลยุติธรรม. (2545). *การพัฒนาระบบศาลในประเทศอเมริกาและไทย : ระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและระบบบันทึกคำพยาน. บทบัณฑิตย, 58(3), 31-37.*
- สุพิศ ประณีตพลกรัง. (2562). *การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามกฎหมายใหม่ : พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- สุวิทย์ วีรพงษ์. (2538). *ระบบการไกล่เกลี่ยเพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความของศาลแพ่ง*. ดุลพาห, 42(4), น. 45-46.
- เสาวนีย์ อัครโรจน์. (2544). *คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยวิธีการระงับข้อพิพาททางธุรกิจโดยการอนุญาโตตุลาการ (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- About ADR & Mediation. USA: Florida court.* (2019). Retrieved June 29, 2019, from <http://www.flcourts.org/resources-services/alternative-dispute-resolution>.
- Alternative dispute resolution.* (2019). Retrieved from <http://www.flcourts.org/Resources-Services/Alternative-Dispute-Resolution>
- Certified Mediation Training Information. (2019). *USA: Florida Courts.* Retrieved from [http://www.flcourts.org/Resources-Services/Alternative-Dispute-Resolution/Training Information/Continuing-Mediation-Education/CertifiedmediationTrainingInformation](http://www.flcourts.org/Resources-Services/Alternative-Dispute-Resolution/Training%20Information/Continuing-Mediation-Education/CertifiedmediationTrainingInformation)
- Florida Dispute Resolution Center. (2018). *Florida rules for certified & court-appointed mediators: mediator qualifications rule.* 10.380.
- Kimberlee, K. K. (2009). *Mediation in a nutshell* (2nd ed.). U.S.A: West.
- Mediation in Florida. (2019). *USA: Florida courts.* Retrieved from <http://www.flcourts.org/Resources-Services/Alternative-Dispute-Resolution/Mediation-in-Florida>.
- Rules for Certified and Court-Appointed Mediators. (2018). *USA: Florida courts.* Retrieved from <https://www.flcourts.org/content/download/219330/file/Mediator-Rules-Tab-3.pdf>.
- The 2018 Florida statutes. (2018). *USA: Florida senate.* Retrieved from <https://www.flsenate.gov/Laws/Statutes/2018/Chapter44>.
- The Supreme Court of Florida. (2018). *Florida State Courts Annual report July 1, 2017-June 30, 2018.* USA: Florida Court. Retrieved from <https://www.flcourts.org/content/download/524762/file/Florida-state-courts-annual-report-2017-18.pdf>
- The Uniform Mediation Act. (2003). *USA: Mediate.com.* Retrieved from <https://www.mediate.com/articles/umafinalstyled.cfm>.
- Uniform mediation act (USA): Legal privilege for all mediation communication.* (2019). USA: Conway Partner. Retrieved from [http://www.conway-partners/uploads/.../uniform mediation act.pdf](http://www.conway-partners/uploads/.../uniform%20mediation%20act.pdf)